

УДК: 636.592.082

О.О. КАТЕРИНИЧ, кандидат сільськогосподарських наук

Т.Е. ТКАЧИК, кандидат біологічних наук

В.П. ХВОСТИК, кандидат сільськогосподарських наук

Інститут тваринництва НААН України

Мінливість інформаційних параметрів імуногенетичної структури курей

Проведено інформаційно-статистичний аналіз біосистеми груп крові у курей різного напрямку продуктивності вітчизняної селекції. Визначено рівень складності біосистеми груп крові (H_{max} ; R), встановлено межі коливання показників ентропії (H) і організованості (R ; O) та визначено загальний характер їх мінливості при проведенні різноспрямованої селекційної роботи за роками.

Кури, групи крові, ентропія, організація

Селекційна робота передбачає покращення основних господарськи корисних ознак із постійним контролем генетичної структури дослідних тварин та птиці. Для цього у птахівництві використовують імуногенетичний та біохімічний контроль з урахуванням специфіки генетичної структури дослідних ліній, популяцій. Гені-маркери дозволяють більш об'єктивно оцінити розподіл спадкової інформації та значно глибше зрозуміти сутність мікроеволюційних процесів у популяціях. Проведення генетичного моніторингу впродовж усього породоутворюючого процесу дає можливість селекціонеру не тільки зрозуміти суть мікроеволюційних змін генетичної структури популяції під час їх створення, а й осмислено керувати цим складним процесом [7, 8].

Так, на курях вітчизняної селекції впродовж декількох поколінь встановлено різноманітних характер мінливості імуногенетичної структури при проведенні різноспрямованого відбору. Проведення масової селекції (бірківські барвисті, 2006-2011 рр.) сприяє збереженню частоти прояву еритроцитарних антигенів. І навпаки, індивідуальна селекція (полтавські глинясті, 2008-2011 рр.) призводить до зростання мінливості окремих антигенів [9].

Сучасний рівень розвитку біологічної науки пов'язаний з уза-

гальненням та інтеграцією великого розмаїття наукових галузей, що включають сучасну біофізику, біохімію і біокібернетику, в основу яких покладено значні бази даних і потужний математичний апарат [1, 3].

Біокібернетика дає можливість проведення досліджень на всіх ієрархічних рівнях організації біосистем, що включають клітинний, органний, видовий і біосферний рівні. Рішення подібних завдань стало можливим завдяки досить загальним підходам, які розвиваються біокібернетикою та спрямованих на вивчення закономірностей перетворення біологічної інформації у біосистемах з різним рівнем складності [2, 4].

В основу подібного аналізу покладено цілеспрямоване управління біосистемою, яка об'єднує поняття ознаки. При цьому визначається рівень самоорганізації складних систем, процесу передачі, зберігання і переробки інформації [5, 6]. Отримана таким чином інформація дозволяє більш ретельно оцінити мету та напрямок селекційного процесу.

Таким чином, **метою** наших досліджень було визначення інформаційно-статистичних показників біосистеми представленої еритроцитарними антигенами та проведення моніторингу їх зміни за різними типами відбору.

Матеріал і методи досліджень. Дослідження проведено у

відділі птахівництва Інституту тваринництва НААН на курях двох напрямів продуктивності: яєчного – бірківська барвиста, лінія А та яєчно-м'ясного – полтавська глиняста, лінія 14. Розрахунок інформаційних параметрів біосистеми (H_{max} , H , R , O) проводили згідно з методикою [10]. Вихідними даними слугували частоти еритроцитарних антигенів (за 32 моноспецифічними реагентами), які було розраховано за 2006-2011 рр. та 2008-2011 рр., для ліній А та 14, відповідно [9].

Результати досліджень. З урахуванням кількості проб та наявного стану біосистеми груп крові у птиці, на сам перед розраховано рівень максимальної ентропії (табл.). Для курей яєчного напрямку продуктивності величина H_{max} знаходилася у межах 18,71-22,18 (нат). Подібні показники встановлено і для полтавських глинястих курей (18,02-22,18). З урахуванням отриманих даних, групи крові курей відносяться до біосистем із дуже складним рівнем організації за Біром [10].

Рівень ентропії, розрахованої для лінії А встановлено у межах 8,42 (2006 р.) до 6,51 (2008 р.) нат. За результатами порівняльного аналізу загальної динаміки показника H за роками встановлено його зниження впродовж 2008-2006 рр. Подальше зростання ентропії (2011 р.) пов'язано із

Інформаційно-статистичні показники біосистеми груп крові у курей вітчизняної селекції

Напрямок продуктивності	Лінія, код	n, проб	Рік	Hmax	H	R	O
Яєчно-м'ясні	14	100	2008	22,18	8,89	0,60	13,29
		30	2009	22,18	10,30	0,54	11,88
		60	2010	22,18	9,68	0,56	12,51
		30	2011	18,02	6,95	0,61	11,07
Яєчні	A	194	2006	18,71	8,42	0,55	10,30
		80	2007	18,71	7,34	0,61	11,38
		270	2008	22,18	6,51	0,71	15,67
		30	2011	22,18	9,30	0,58	12,88

виявленням нових еритроцитарних антигенів [9].

Для яєчно-м'ясних курей (14) рівень ентропії дещо більший порівняно з лінією А та змінюється у межах 10,30 (2009 р.) – 6,95 (2011 р.) нат. Загальна тенденція мінливості ентропії у напрямку її зниження співпадає для обох дослідних ліній.

Організованість біосистеми пов'язана зі ступенем її відхилення від максимально неупорядкованого стану при термодинамічній рівновазі. З урахуванням такого підходу було розраховано рівень відносної організації дослідної біосистеми, який знаходиться у межах 0,55-0,71 та 0,54-0,61 для ліній А та 14, відповідно. Відповідно до класифікації Ю.Г.Антомонова [10] біосистема груп крові за рівнем організації відноситься до детермінованих.

За результатами подальшого аналізу, впродовж 2006-2008 рр., для лінії А встановлено зростання рівня відносної організації з 0,55 до 0,71, що поряд із зниженням ентропії робить біосистему більш прогнозованою.

Подальше зниження показника R до 0,58 пов'язано із зростанням ентропії. Не зважаючи на це, загальна динаміка мінливості R за роками має позитивний напрямок – 0,55 (2006 р.) – 0,58 (2011 р.).

Рівень абсолютної організації, який пов'язаний з нереалізованою ентропією, у дослідній птиці встановлено у межах 10,30-15,67 та 11,07-13,29 відповідно для бірківської барвистої та полтавської

глинястої. За даними порівняльного аналізу для лінії А встановлено поступове зростання величини O впродовж всього періоду досліджень (2006-2011 рр.) – 10,30-12,88. Разом з цим максимальне зростання (до 15,67) показника (O) відбувається впродовж 2006-2008 рр.

Для полтавських глинястих курей упродовж усього періоду досліджень встановлено невірідне зниження показника (O) з 13,29 (2008 р.) до 11,07 (2011 р.).

Таким чином, визначено рівень складності біосистеми груп крові у курей різного напрямку продуктивності, встановлено межі коливання показників ентропії і організованості та визначено загальний характер їх мінливості при проведенні різноспрямованої селекційної роботи за роками.

Висновки

1. Встановлено ступінь детермінованості біосистеми груп крові курей різного напрямку продуктивності, як дуже складна ($0,3 < R \leq 1,0$) детермінована ($0,3 < R \leq 1,0$).

2. За результатами порівняльного аналізу встановлено шляхи зростання/зниження детермінованості біосистеми завдяки мінливості рівня ентропії та організації.

3. Відмічено різноманітність мінливості інформаційно-статистичних показників при проведенні різноспрямованої селекційної роботи у дослідній птиці.

Произведен информационно-статистический анализ био-

системы групп крови у кур разного направления продуктивности отечественной селекции. Определен уровень сложности биосистемы групп крови (Hmax; R), установлено границы колебания показателей энтропии (H) и организованности (R; O) и определен общий характер ее изменчивости при проведении разнонаправленной селекционной работы по годам.

Куры, группы крови, энтропия, организация

An information-statistical analysis of biological systems of blood groups in chickens different direction productivity of domestic breeding. The level of complexity of the biological systems of blood groups (Hmax; R), set limits fluctuations in entropy (H) and organization (R; O) and defines the general nature of their variability when performed differently directed breeding for years.

Chickens, blood group, entropy, organization

СЕЛЕКЦІЯ І ГЕНЕТИКА

Література

1. Атраментова Л.О. Статистичні методи в біології : підручник / Л.О. Атраментова. – Х. : ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2007. – 208 с.
2. Бреславец М.Е. Кибернетика / М.Е.Бреславец, Т.Ф.Гуревич. – К.: Вища школа, 1977. – 324 с.
3. Буркат В.П. Програми селекції порід / В.П.Буркат, Ю.Ф.Мельник, М.Я.Єфіменко, Ю.П.Полупан, А. П.Кругляк // Розведення і генетика тварин. – К.: Аграрна наука, 2003. – Вип. 37. – С. 3-22.
4. Глазко В.И. Введение в генетику, биоинформатика, ДНК-технология, генная терапия, ДНК-экология, протеомика, метаболика / В.И.Глазко, Г.В.Глазко (под редакцией профессора Т.Т.Глазко). – К. : КВИЦ, 2003. – 640 с.
5. Герасимов И.Г. Энтропия биологических систем / И.Г.Герасимов // Проблемы старения и долголетия. – 1998. – Т.8, №2. – С. 23-42.
6. Кучін В.Д. До питання характеристики ентропійної основи трічного обміру інформації в біологічних системах / В.Д.Кучін, О.Л.Трофименко, І.В.Теодорович, М.І.Гиль // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв. – 2009. – Вип. 1 (48). – С. 187-190.
7. Подоба Б.Є. Генетико-селекційні аспекти онтогенезу сільськогосподарських тварин / Б.Є.Подоба, Є.Є.Заблудовський // К.: Інститут розведення і генетики тварин УААН. – 2004. – 30 с.
8. Подстрешний О.П. Генетична структура ліній і мікроліній курей селекції Інституту птахівництва НААН України / О.П.Подстрешний, І.О.Подстрешна, Ю.С.Лютий [та ін.] // Птахівництво: Міжвід. темат. наук. зб. / ІП НААН. – Харків, 2010. – Вип. 65. – С. 82-92.
9. Подстрешний О.П. Моніторинг імуногенетичної структури курей різних порід / О.П.Подстрешний, В.П.Хвостик, І.О.Подстрешна, О.О.Катеринич // Птахівництво: Міжвід. темат. наук. зб. / ІП НААН. – Харків, 2011. – Вип. 67. – С. 65-73.
10. Рябоконт Ю.А. Информационно-статистический анализ менделирующих и полигенных признаков в популяциях сельскохозяйственных птиц / Ю.А.Рябоконт, Н.И.Сахацкий, П.И.Кутнюк, О.А.Катеринич // Харьков. – 1996. – 36 с.